EN DAN.....

Een kritische blik op de grafische praktijk in autonome kunst op de academie
en erbuiten, vanuit mijn waarneming als beeldend kunstenaar
en werkplaatsassistent grafische technieken.

Ik doel **uitdrukkelijk** niet op het opzij schuiven van de verworvenheden tot nu toe in de grafische technieken,
Ik heb een extra lijn willen onderzoeken naast en na de werkwijzen tot nu toe.
Het ons toelaten een onderzoek te doen naar de toekomst van grafiek in de autonome kunst en ons af te durven vragen of het eindresultaat per se een prent moet zijn.

TOEN:

Van oorsprong had de grafische praktijk
een verspreidende functie; nieuws, ideeen, geloof,muziek en kunst
konden worden vermenigvuldigd en verspreid ter vermaak en informatie.

Het ontstaan van de (massa) media.

Voor kunstenaars was het een manier om hun werk te verspreiden of om goedkopere representaties van hun duurdere en|of grotere werken op de markt te brengen. Door ontwikkelingen in maatschappij, techniek en industrie ging de media-functie van grafiek zijn eigen weg: De toegepaste, grafische vormgeving als onderdeel van De Media.
De autonome kunstenaars bleven vrije grafiek bleven maken.

MAAR NU…

Het maken van vrije grafiek is automatisch en uitsluitend prentkunst geworden. Maar nog meer,een soort “sport”, waarbij het nastreven van de “perfecte druk” een verzelfstandigd doel is geworden. Er is een purisme opgetreden in wat grafiek is en daarmee een verstarring in de praktijk.
Ik maak bijvoorbeeld serieuze discussies mee over het al dan niet te mogen ingrijpen in gedrukte werken, bijvoorbeeld het mogen inkleuren van etsen.
Zelfs het verschijnsel van grafiekmanifestaties, beurzen, exposities, grafiekmaanden en grafiekwedstrijden, zie ik als een vorm van die verstarring. Als het puur om de techniek gaat , waar de focus op plaatsvindt, dan is dat onterecht, zie later in deze tekst, in het stuk “ontleding”. Ik wil de beheersing van technieken niet opzij zetten. Natuurlijk moet men,juist om een techniek volkomen te kunnen verlaten, deze eerst doorgronden. Natuurlijk is het volkomen legaal om in vervoering te raken van een mooie prent maar de activistische rol en oorspronkelijke functie van grafiek zijn vrijwel geheel verloren gegaan. Wat nu overblijft is een vrij statische situatie:
De prent staat uiteindelijk stil.
Na het doorlopen van het grafische proces, waarin alles voorhanden is om meer van die stilstaande prent te maken, het proces in daad en gedachte te verlengen.

Het grafische proces en competenties die student en kunstenaar opdoen en voorhanden hebben, verschaft alle mogelijkheden om werken en omgevingen te maken die veelvormig, wijdomvattend en activistisch kunnen zijn. We halen gewoon niet het maximale uit de activiteit .
De prent is knap en werkelijk prachtig…maar doet niets meer.

Het merkwaardige is echter , dat de grafische vormgeving in contrast tot autonome grafiek, wel een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt; verbindend naar ieder denkbaar intellectueel veld, vooruitstrevend,onderzoekend naar nieuwe communicatievormen, filosofisch en technisch gekoppeld aan al deze velden maar nooit een geisoleerde focus op die techniek.

ONTLEDING:

Grafiek is het maken van versies van een idee (door middel van techniek) met mogelijkheid(!) tot verveelvoudiging en verspreiding.(Quinten Dierick,NL)

De oude uitleg is: Kunst of kennis die vermenigvuldigd wordt door middel van druk.

Natuurlijk is het druk-element inmiddels
achterhaald; immers,bij het internet,het digitaal printen, in verschillende lichtdruktechnieken, fotografie, of bij ,conceptionele kunst, “een indruk achterlaten”, is er geen sprake van werkelijk uitgeoefende druk.
Het gaat eigenlijk meer om een spoor achterlaten.
Met deze constatering alleen al kunnen wij ons blikveld en werkwijze verbreden en bevrijden.
In de grafische techniek zijn de stappen ervan metaforisch voor het
denken en beslissingsname van de mens.
We zouden zelfs kunnen zeggen , als wij de psychologie erbij halen dat:
In contrast tot psychologische zelf-reflectie , waarin korte reflectieve periodes subject tot onderzoek worden gemaakt, in het grafisch proces op fysieke manier deze reflectieve periodes, geldend voor het gehele creatieve denken , juist mogelijk worden. (Nicolaus Gangsterer, oostenrijk)

Door werkelijk diepe ontleding van iedere stap in het proces, zouden wij uitgedaagd kunnen worden in het verder en breder denken, dan uitsluitend dienend voor het traject naar de afdruk.

Grafiek bevat ook de cyclische filosofische "Drievraag":

1.Waar komen we vandaan?
2.waar bevinden wij ons?
3.waar gaan wij vanaf hier naartoe?"

Werkend met hoogdruk, diepdruk of monotype, krijgen we:

1.Idee/drukvorm (**afkomst**)
2.Gevolg, de afdruk (**zijn**)
3.Vervolg, (**aanname,reflectie,planning,**)

Als wij lang en hard aan bv.een houtsnede werken , van A tot Z, doen we dat nu feitelijk van “1.” Tot “2.” Stap “3.” wordt niet genomen. Stappen 1 . en 2. worden hooguit herhaald. Stap “3.” bevindt zich in een lichte vorm wel net tussen de twee voorafgaande stappen, echter alleen dienend voor een definitief eindresultaat; Voor een discipline waarin juist het **metier** en het ambacht zo hoog in het vaandel staan, worden juist die niet volledig uitgebuit!

Wij zouden op zoek durven te gaan naar een soort “ontprenting” van de grafiek als het ware. Sowieso een vorm , waarbij het proces uitgebuit en zichtbaar wordt, gevolg: Een lijn van fysieke werken in meerdere lagen en verschijningsvormen, geen resultaat in een enkele prent.
Voor zover er wel gebruik wordt gemaakt van de traditionele grafische middelen , zou de student gebonden moeten zijn, na te denken en te werken in de verlenging van het gedrukte;wat er volgt **na** het gedrukte. En hoe deze activiteit zich verhoudt tot ander werk van de student.
Ik schreef eerder in iets andere woorden , dat grafiek uitoefenen ook cognitief stimulerend kan zijn. Het werk kan om zich heen grijpen, in het werk van de kunstenaar maar ook daarbuiten;interdisciplinair, reflectief kan werken. Op deze manier zou het vak grafiek minder geisoleerd kunnen zijn en verbindingen kunnen hebben. Plus(!) het uit de sfeer halen van iets dat tegen “ouwbolligheid” en hobbyisme aanschuurt of wordt gezien als een extraatje naast het “echte” werk van de kunstenaar.
Feitelijk is deze classificering die het nu krijgt terecht!
Verder zouden wij, door het uitbannen van een drukproces door persen, kunnen nadenken over een nieuwe benaming van grafiek maar dat is een ander verhaal..

WAT GEBEURT ER…?

Natuurlijk vinden er in uithoeken van de grafiek wel boeiende zaken plaats en voorgaande tekst mag hier en daar misschien nogal negatief klinken maar er is gewoon meer te doen.
Vorig jaar begeleidde ik een student die onderzocht of uit monotype een muzieknotatie te vormen. Zij drukte vormen en patronen , die zij plaatste in het lokaal van het conservatorium, waar de lessen voor improvisatiemuziek werden gegeven. De vellen papier werden gedrapeerd op stoelen, vrij in de ruimte gelegd en opgehangen. De muziekstudenten improviseerden op het werk, wat voor zowel hen, als de grafiekstudent verassend en leerzaam was, waarop zij haar notatie weer kon aanpassen..We zagen een interessante wisselwerking van de zintuigen via inkt,papier enimprovisatie in beeld en geluid.

Ik mocht enkele jaren geleden het zeer interessante
project beleven van(toen)
tweedejaarsstudenten Ide Andre,Jelle Slov en Arash Fakim: **Three spaces**. Deze performance illustreert perfect de mogelijkheden die ik voorzie. Dit event bestond drie ruimtes:1 Een fysieke werkruimte met verschillende materialen;een motorklep, stukken hout,schuimplastic,textiel en verder werktafels
,electronische muziekinstrumenten en een camera die alle actie en communicatie naar ruimte twee stuurde; internet in de vorm van chatroom Chatroulette.
Beeld en tekst waren live te volgen in het auditorium (ruimte drie) op de Oude Kraan, waar ook weer op de actie gereageerd kon worden.De ruimtes waren op deze manier halfdoorlatend.
De acties bestonden uit het bewerken van de materialen
tot sculpturen,tekeningen improvisatie met de instrumenten en natuurlijk communicatie met de bezoekers in de chatroom, waarvan de bezoekers ook invloed op de creatieve processen konden hebben.
Als wij de criteria om iets grafiek te noemen, toepassen op deze performance, dan komt dat volledig overeen.
Sam Reith, derdejaars student Graphic Design ArtEZ Arnhem vormde een installatie/performance/grafische reeks en formuleerde deze als volgt:
“I, Sam Reith ,plan to do a 50 hours performance piece.
I shall make 100 mono-type posters, spread over 20 sessions.
I shall only use black ink,one size of paper and give each poster a number.
Missed sessions mean blank posters.During these sessions,
I will not tekst nor phone,or in any other way be in contact with the outside world.
The performance starts on oktober 1st,12P.M. and ends November 22th,4P.M.”
In deze strenge kadrering legde zij bij iedere druksessie zich toe , steeds een bepaalde parameter toe te passen in het drukproces. Het resultaat was een installatie met een geheel eigen taal die begon te klinken in alle variaties in de afdrukken en leek uit te dijen, bij aanschouwing.
Nina Schultz (DE) :Haar monumentale installaties/performances bevatten grafische elementen in de vorm van ter plekke veroorzaakte afdrukken .Ook worden drukpersen actief bij de installaties en performances betrokken.
En er zijn natuurlijk de kunstenaarsboeken. Ik maak een onderscheid tussen boeken , die dienen als een overzicht of een meer catalogus-achtige functie hebben en het pure kunstenaarsboek, dat rechtstreeks voortkomt uit de inhoud en praktijk van de kunstenaar. Deze laatsten worden in ieder denkbare vorm en oplage gemaakt. soms vaak niet eens gedrukt maar volledig de lading dekkend van wat ik onder grafiek versta.
De ZINE-cultuur:
Zine-collector en beheerder van Zine-Depo(een verzameling van internationale zines), Marc van Elburg(NL) definieert deze cultuur as volgt:
Zines zijn geen grafische kunst maar de inhoud KAN het zijn. Zines zijn geen (kunstenaars)boeken , maar de inhoud KAN het bevatten. Ook geven zines aan dat hoge techniek of innovatie geen rol spelen.. Veel zines zijn op vrij rudimentaire wijze geproduceerd. maar zijn een fysieke hub of gateway naar scenes, die opereren en communiceren op het gebied mailart, kunstwereld, muziek, levensstijl,politiek, etc.
Natuurlijk is het internet ook een belangrijke, enigszins verre vorm van grafiek in de strikte zin van mijn omschrijving. Speciaal bij het internet is, dat binnen dat domein, het verschil in stoffelijkheid tussen origineel en kopie, is opgelost.

Vooral de MEME-cultuur binnen het internet is een verassende wijze van werken, waarbij binnen en buiten het internet ,gebruik wordt gemaakt van citaten, verwijzingen, associaties, kopieen en activisme.

Techniek:

Hieronder een opsomming van de grafische technieken, die wij tot nu toe uitoefenen in de grafiekles en de mogelijkheden die zij hebben buiten dat het eindresultaat per se een afdruk hoeft te zijn:

Hoogdruk: Schilderen, performance, collage, installatie, boekdruk, zinecultuur
Diepdruk: Collage,schilderen,tekenen, installatie,performance
Litho: Collage, fotografie,tekenen,zinecultuur,installatie,conceptueel
Monotype: Collage, performance, schilderen, filosofie,zinecultuur,installatie.
Rubbing/afwrijftechnieken:Installatie/performance,conceptueel
Zeefdruk: Collage,fotografie, schilderen,performance,installatie,conceptueel, internet ,meme-cultuur, zinecultuur.
Analoge fotografie(doka, pinhole, cyanotype, gomdruk etc.) , zoals performance en installaties,conceptueel
Collage:installatie,performance,animatie,film,geluid,conceptueel

Innovatie:

Innovatie en technische vooruitgang heeft vrijwel niets in dit verhaal te zoeken. Werkelijke innovatie **kan** en **zal niet** uitsluitend in techniek worden gevonden. We zullen bij het werk moeten uitgaan van hele basale aspecten van het grafisch proces en ons niet laten verleiden om innovatie, techniek en experiment , te verwarren met met waar het werkelijk om gaat: **De regels van het spel veranderen**.

Bij grafiek vindt het doen en (door) denken tegelijkertijd plaats, als wij maar opletten. Grafiek maakt bij uitstek gebruik van het analytisch onderzoekend vermogen waarbij handelen, denken en reageren hand in hand gaan. Het proces kan (!) seriematig, haast empirisch worden verkregen en getoond als fysiek ‘bewijsmateriaal’. van een onderzoekende geest. Door de techniek en toevalligheden ontstaan mogelijkheden en voortschrijdend inzicht die hun weerslag kunnen hebben in elk willekeurig medium. Juist deze onderzoekende houding is de kwaliteit die benadrukt dient te worden in de kunst en voor de kunststudent; over alle disciplines heen, in combinatie met alle wetenschappelijke en filosofische gebieden.

Maar waarom dit alles???
Omdat het nooit stopt!

EN DAN…..